

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ

เล่ม ๙

พระธาตุขวยปู่, วัด - ไฟไหม้, ทวาน

จัดพิมพ์เนื่องใน

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ

๕ ธันวาคม ๒๕๕๒

สารบัญ

พระธาตุขวยปู, วัด	๔๓๗๕	พระธาตุคอกน้อย, วัด	๔๔๒๒
พระธาตุขิงแกง, วัด	๔๓๗๖	พระธาตุคอกเลี้ยง	๔๔๒๒
พระธาตุเขาน้อย, วัด	๔๓๗๖	พระธาตุคอกเวา	๔๔๒๒
พระธาตุจอมกิตติ	๔๓๗๙	พระธาตุคอกสุเทพ, วัด	๔๔๒๓
พระธาตุจอมคีรี	๔๓๘๑	พระธาตุคอกหยวก, วัด	๔๔๒๗
พระธาตุจอมจ้อ, วัด	๔๓๘๒	พระธาตุขุนนาค	๔๔๒๘
พระธาตุจอมแจ้ง	๔๓๘๔	พระธาตุเบ็งสกัด, วัด	๔๔๒๘
พระธาตุจอมแจ้ง	๔๓๘๖	พระธาตุป่าสักหลวง	๔๔๓๐
พระธาตุจอมแจ้ง, วัด	๔๓๘๖	พระธาตุปู่เข้า	๔๔๓๑
พระธาตุจอมทอง	๔๓๘๘	พระธาตุปู่แจ	๔๔๓๒
พระธาตุจอมทอง	๔๓๘๘	พระธาตุปู่ตี๋	๔๔๓๔
พระธาตุจอมทอง, วัด	๔๓๘๙	พระธาตุปู่ป้อ, วัด	๔๔๓๕
พระธาตุจอมทอง, วัด (เชียงใหม่)	๔๓๘๙	พระธาตุผาเงา, วัด	๔๔๓๕
คู่มือ พระธาตุศรีจอมทอง, วัด		พระธาตุพระลอ, วัด	๔๔๓๗
พระธาตุจอมนาง	๔๓๘๙	พระธาตุพลูแซ่	๔๔๓๘
พระธาตุจอมพริก, วัด	๔๓๙๐	พระธาตุภูขวาง, วัด	๔๔๓๙
พระธาตุจอมปิง, วัด	๔๓๙๐	พระธาตุภูขวาง, วัด	๔๔๓๙
พระธาตุจอมคีรี	๔๓๙๔	พระธาตุภูซาง, วัด	๔๔๓๙
พระธาตุเจดีย์, วัด	๔๓๙๕	พระธาตุม่อนเปี้ยะ	๔๔๔๐
พระธาตุแจ้โหว่, วัด	๔๓๙๖	พระธาตุแม่เจดีย์, วัด	๔๔๔๒
พระธาตุใจดี, วัด	๔๓๙๖	พระธาตุยอยหงส์, วัด	๔๔๔๒
พระธาตุช่อแฮ, วัด	๔๓๙๗	พระธาตุลอย, วัด	๔๔๔๓
พระธาตุช้างมูบ	๔๔๐๐	พระธาตุลำปางหลวง, วัด	๔๔๔๔
พระธาตุแช่แห้ง, วัด	๔๔๐๑	พระธาตุศรีจอมทอง, วัด	๔๔๕๑
พระธาตุคอกงมู	๔๔๐๔	พระธาตุศรีดอนคำ, วัด	๔๔๕๗
พระธาตุคอกงมู, วัด	๔๔๐๘	พระธาตุสบแวน, วัด	๔๔๕๘
พระธาตุคอกแก้ว	๔๔๑๐	พระธาตุสองพี่น้อง	๔๔๕๙
พระธาตุคอกเขาคาว, วัด	๔๔๑๐	พระธาตุสี่ครูบา	๔๔๖๐
พระธาตุคอกคำ, วัด	๔๔๑๒	พระธาตุสุโทนมงคลคีรี, วัด	๔๔๖๑
พระธาตุคอกคอง	๔๔๑๖	พระธาตุเสด็จ, วัด	๔๔๖๓
พระธาตุคอกน้อย, วัด	๔๔๒๑	พระธาตุแสนไห	๔๔๖๔

พระธาตุหนองจันทร์, วัด	๔๔๖๖	พระมหา	๔๕๒๔
พระธาตุหม้อคว่ำ	๔๔๖๘	พระมหาเถระ/พระมหาเถร	๔๕๒๔
พระธาตุหริภุญชัย	๔๔๖๙	พระมหาป่า (วิปัสสนาธุระ-อรัญญวาสี)	๔๕๒๔
พระธาตุหริภุญชัยรวมมหาวิหาร, วัด	๔๔๗๑	พระขม	๔๕๒๕
พระธาตุห้วยอ้อ	๔๔๗๗	พระยา	๔๕๒๖
พระธาตุหาดวง, วัด	๔๔๗๘	พระยางูเหลือม, วัด	๔๕๒๗
พระธาตุแหลมลิ้น, วัด	๔๔๗๙	พระยีน, วัด	๔๕๒๗
พระธาตุอินทร์แขวน	๔๔๘๑	พระยีนพุทธบาทยุคล, วัด	๔๕๓๒
พระธาตุไฮสร้อย, วัด	๔๔๘๒	พระราชบัญญัติสงฆ์	๔๕๓๓
พระนอน, วัด (แม่ฮ่องสอน)	๔๔๘๓	พระลอ	๔๕๓๖
พระนอน, วัด (แพร่)	๔๔๘๕	พระลอสอนโลก, โคลง	๔๕๔๒
พระนอนขอนแก่นม่วง, วัด	๔๔๘๗	พระวินัย	๔๕๔๔
พระนอนป่าเกิดถี่, วัด	๔๔๘๙	พระวินัยธัมม์/พระวินัยธร	๔๕๔๕
พระนอนพุทธไสยาสน์, วัด	๔๔๙๐	พระวินัยสงฆ์	๔๕๔๕
พระนอนม่อนช้าง, วัด	๔๔๙๒	พระศรีมหาโพธิ์	๔๕๔๖
พระนอนแม่ปูคา, วัด	๔๔๙๓	พระสังฆาธิการ	๔๕๔๘
พระนอนหนองผึ้ง, วัด	๔๔๙๓	พระสิงห์, วัด (เชียงราย)	๔๕๔๙
พระนั่งดิน, วัด	๔๔๙๕	พระสิงห์รวมมหาวิหาร, วัด	๔๕๕๑
พระบด (พุทธรูปบนแผ่นผ้า)	๔๔๙๖	พระสุทิวังค์, วัดคาทอลิก	๔๕๕๗
พระบรมธาตุ (ทุ่งขี้), วัด	๔๔๙๗	พระสูตร	๔๕๕๗
พระบรมธาตุ, วัด (ตาก)	๔๔๙๙	พระฤทธิ, โรงเรียน	๔๕๕๘
พระบาท	๔๕๐๒	พระหลวง, วัด	๔๕๕๙
พระบาท, บ้าน	๔๕๐๕	พระอภัยมณีชาดก	๔๕๖๒
พระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร, วัด	๔๕๐๖	พระอภัยมณี, คร่าวชอ	๔๕๖๔
พระบาทแม่แจ่ม, วัด	๔๕๑๐	พระอภัยสารทะ	๔๕๖๗
พระบาทห้วยต้ม, วัด	๔๕๑๐	พระอริยบุคคล	๔๕๖๘
พระบาทอุดม, วัด	๔๕๑๒	พระอินทร์	๔๕๖๘
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๔๕๑๔	พระอุบาลีคุณูปมาจารย์	๔๕๗๕
พระฝาง, วัด	๔๕๑๖	พรานป่า	๔๕๗๕
พระพาย	๔๕๑๘	พรานป่าขึ้นสี่ล (ชาดก)	๔๕๘๐
พระพุทธบาทตากผ้า, วัด	๔๕๑๙	พราย (ความเชื่อ)	๔๕๘๓
พระพุทธบาทสี่รอย, วัด	๔๕๒๒	พรวัว, อำเภอ	๔๕๘๕
พระเพลิง	๔๕๒๓	พราหมณ์ปัญหา (คัมภีร์)	๔๕๘๘

พราหมณ์ (ชนชั้น)	๔๕๘๘	พอรณериใหม่ (คำอวยพรของสามณериใหม่)	๔๖๓๑
พราหมณ์, วัด	๔๕๙๐	พอรทุเจ้าใหม่ (คำอวยพรของภิกษุบวชใหม่)	๔๖๓๒
พริ้ว	๔๕๙๐	พอรจันเรื่อนใหม่ (พรินพิธิจันบ้านใหม่)	๔๖๓๓
พริก	๔๕๙๐	พอรเข้า-ออกวัสสา	๔๖๓๔
พริกน้อย (พริกไทย)	๔๕๙๓	พะชาย (เครื่องไม้หลังคาอาคาร)	๔๖๓๕
พลรัฐ/พลนคร	๔๕๙๔	พะเยา, จังหวัด	๔๖๓๕
พลอยสี สรรพศรี, นาง	๔๕๙๔	พังคราช, พระเจ้า	๔๖๔๔
ปล้าว/พ้าว, บ่า	๔๕๙๕	พังคี (พืชสมุนไพร)	๔๖๔๔
ปล้าวไกวโย (ท่านองการเทศน์)	๔๕๙๖	พัฒนา ณ ลำพูน, เจ้า	๔๖๔๕
พลู	๔๕๙๗	พัดค้ำว (พัดโบก-เครื่องสูง)	๔๖๔๕
พวกหงส์, วัด	๔๖๐๐	พัดค้ำว จาวมอร (พัดโบก, จามร-เครื่องสูง)	๔๖๔๖
พวงแสด, ดอก	๔๖๐๐	พัตยศ	๔๖๔๖
พหลคาวิชาดก	๔๖๐๑	พัน (จำนวน, ตำแหน่งขุนนาง)	๔๖๔๘
พ่อ	๔๖๐๑	พันดอง, วัด	๔๖๔๘
พ่อเกิด แม่เกิด (ความเชื่อ)	๔๖๐๔	พันเตา, วัด	๔๖๔๙
พ่อขุนผาเมือง, อนุสาวรีย์	๔๖๐๔	พันธุนาคราช, พญา	๔๖๕๑
พ่อขุนงำเมือง คูที่ งำเมือง, พระญา	๔๖๐๔	พันนา (หน่วยการปกครอง)	๔๖๕๑
พ่อขุนเม็งราย คูที่ มังราย, พระญา	๔๖๐๔	พันอัน, วัด	๔๖๕๒
พ่อค้าตีเมีย, ผัก	๔๖๐๕	พับ (หนังสือ, สมุด)	๔๖๕๓
พ่อแคว้น (กำนัน)	๔๖๐๕	พับสา คูที่ พับกระดาศสา และคัมภีร์	๔๖๕๔
พ่อเรื่อน (พ่อบ้าน)	๔๖๐๖	ปาก (ทัพพี)	๔๖๕๔
พ่อเรื่อน, นาย	๔๖๐๙	ปากไม้ (ปล้าวไม้)	๔๖๕๔
พ่อออกหลวงมหาราช/พ่อออกมหาราช	๔๖๐๙	พาเจริญ, น้ำตก	๔๖๕๕
พอด (ที่อยู่ของภบ)	๔๖๑๐	พาด	๔๖๕๕
พอย (ปอยงานฉลอง)	๔๖๑๐	พาทย (ระนาด)	๔๖๕๕
พอยเข้าสังข์ (อุทิศกุศลถึงผู้ตาย)	๔๖๑๐	พาน (ระฆังแบนไม่มีปุม)	๔๖๕๖
พอยลื้อ, พอยลากปราสาท (เผาศพภิกษุ)	๔๖๑๒	พาน, อำเภอ	๔๖๕๖
พอยลูกแก้ว/พอยน้อย (งานบวช)	๔๖๑๖	พานลม (เครื่องไม้บนหลังคา)	๔๖๕๙
พอยหลวง (งานฉลองถาวรวัตถุ)	๔๖๑๘	พ้าน (บัวสาย-พืช)	๔๖๕๙
พอร (พร-คำกล่าวอวยพร)	๔๖๒๕	พ้านจังกอร	๔๖๖๐
คำพอร (ในกัจจิมณฑพิเศษ)	๔๖๒๖	พ้านดำ	๔๖๖๐
พอรปีใหม่ (คำอวยพรในช่วงสงกรานต์)	๔๖๒๙	พ้านแดง	๔๖๖๐
พอรปีใหม่ (อีกสำนวนหนึ่ง)	๔๖๓๐	พายโค, นาง	๔๖๖๐

พาราณสีราชชาดก	๔๖๖๑	พริยเทพวงศ์, เจ้าหลวง	๔๖๘๘
พาลี (เพ็งโงงส่วนที่ต่อจากตัวเรือน)	๔๖๖๑	พริยาลัย แพร์, โรงเรียน	๔๖๙๐
พิงยี, หมั่น	๔๖๖๑	พิศาลคีรี, พระยา	๔๖๙๑
พิ่ง (นางแยม-พีช)	๔๖๖๒	พิสุทธิ นิมมานเหมินท์	๔๖๙๒
พิ่งขม/พิ่งหลวง (พีช)	๔๖๖๒	พี่	๔๖๙๓
พิ่งขาว (พีช)	๔๖๖๒	พีน้อง	๔๖๙๔
พิ่งซ้อน/พิ่งสมุทร (พีช)	๔๖๖๓	พีเพิลส์, ศาสตราจารย์นายแพทย์ ชามูเอล ซี	๔๖๙๔
พิ่งเห็บ (พีช)	๔๖๖๓	พีช	๔๖๙๖
พิจิตโรสถ, พระ	๔๖๖๔	พีน (ความเป็นมา)	๔๖๙๗
พิชชะ คูที่ พีช	๔๖๖๔	พีนเมือง (ความเป็นมาของเมือง)	๔๖๙๗
พิชชชอด (ชื่อลมในความเชื่อ)	๔๖๖๔	พีนเมืองนาน (ชื่อด้านเมืองนาน)	๔๖๙๗
พิชชัย, อำเภอ	๔๖๖๕	พีนเรือน (พีนของเรือน)	๔๗๐๒
พิชชัย, พระยา	๔๖๖๘	พุง	๔๗๐๒
พิชิตปรีชากร, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น	๔๖๗๐	พุทธานุการกัมม์	๔๗๐๒
พิณ (เครื่องดนตรี)	๔๖๗๑	พุทธานุการกัมม์	๔๗๐๓
พิตพิทขาว (เจตมูลเพลิงขาว-พีช)	๔๖๗๒	พุทธานุการกัมม์, พระ	๔๗๐๓
พิตพิทแดง (เจตมูลเพลิงแดง-พีช)	๔๖๗๒	พุทธานุการกัมม์, พระ	๔๗๐๓
พิน, บ่า (มะตูม)	๔๖๗๓	พุทธานุการกัมม์	๔๗๑๒
พินทุกัปปะ (ธรรมนิยมของภิกษุ)	๔๖๗๔	พุทธานุการกัมม์ สุธรรณโชตมหาเถร, สมเด็จพระ	๔๗๑๓
พิบูลย์บริหาร, พระ	๔๖๗๔	พุทธานุการกัมม์	๔๗๑๔
พิพัฒนคณาภิบาล, พระครู	๔๖๗๕	พุทธานุการกัมม์	๔๗๑๔
พิพิธภัณฑ์บ้านฝ้าย	๔๖๗๖	พุทธานุการกัมม์, พระมหา	๔๗๑๔
พิพิธภัณฑ์ผู้เสียสละ พตท.๒๓๒๔	๔๖๗๖	พุทธานุการกัมม์, พระญา	๔๗๑๔
พิพิธภัณฑ์ไม้ไผ่	๔๖๗๖	พุทธานุการกัมม์ในล้านนา	๔๗๑๕
พิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง	๔๖๗๖	พุทธานุการกัมม์เชียงใหม่	๔๗๒๙
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่	๔๖๗๘	พุทธานุการกัมม์โลก	๔๗๓๐
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่	๔๖๘๑	พุทธานุการกัมม์, ชาดก	๔๗๓๑
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน	๔๖๘๓	พุทธานุการกัมม์คาถา	๔๗๓๔
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญชัย	๔๖๘๔	พุทธานุการกัมม์ภูฏาน	๔๗๓๕
พิพิธภัณฑ์ผ้าป่าคา	๔๖๘๕	พุทธานุการกัมม์, วัด	๔๗๓๕
พิมพาชนะนุ่งจิว (ชาดก)	๔๖๘๕	พุทธานุการกัมม์, พระมหา	๔๗๓๖
พิมพิสาร, เจ้าหลวง	๔๖๘๗	พุทธานุการกัมม์	๔๗๓๖
พิมพ์ (แม่พิมพ์, แม่แบบ)	๔๖๘๘	พุทธานุการกัมม์	๔๗๓๗

พุทธิญาณ, พระราช	๔๗๓๘	โพงพาง (การละเล่นของเด็ก)	๔๘๑๑
พุย (กระโดน-พีช, เปลือกกระโดน)	๔๗๔๐	โพชฌงค์	๔๘๑๒
พุกา (ชื่อเมือง, ชื่อภูเขา)	๔๗๔๑	โพธิ์ทอง, วัด	๔๘๑๒
พูนพล อาสนะจินดา, ศาสตราจารย์	๔๗๔๑	โพธิธรรมกิตติ, พระมหา	๔๘๑๓
พันเอก (พิเศษ)		โพธิรังษี, พระ	๔๘๑๔
พู่เพียงแฉ่แห้ง	๔๗๔๓	โพธิรังษีมารชี่ศาสนาทิการ, พระ	๔๘๑๔
พู่เลียบ (ไพล-พีช)	๔๗๔๓	โพธิรังษี, พระ	๔๘๑๖
เพลงพู่ธ (ความเชื่อ)	๔๗๔๔	โพธิสัตว์ (โพธิสัตว์)	๔๘๑๖
เพนซ์, ฮันส์	๔๗๔๔	ไพ้ (สะไก้)	๔๘๑๗
เพรียก (พุดก่อนแคะ)	๔๗๔๕	ไพฑูรย์ ประณีตศิลป์	๔๘๑๗
เพลง	๔๗๔๕	ไพพร	๔๘๑๘
เพลงกล่อมเด็กและเพลงร้องเล่น	๔๗๔๖	ไพพรทอง (กรองใบทองเข้าเป็นดับ)	๔๘๑๘
เพลงคำเมือง	๔๗๔๗	ไพพรสรพณ์, พระ ดุที เวสสุวรรณ	๔๘๒๐
เพลงเค้าห้า	๔๗๖๖	ไพพร้าว (พลเมืองสามัญ)	๔๘๒๐
เพลงซอ	๔๗๖๖	ปก (ชื่อโรค)	๔๘๒๓
เพลงมอญ (พื่อนผี)	๔๗๘๓	พลีสัน, แคทเธอริน	๔๘๒๓
เพลงลูกคุยเวีย (เพลงมวย)	๔๗๘๔	พอง	๔๘๒๔
เพ็ง (เพ็ง, อาศัย)	๔๗๘๕	พอง, ขุน	๔๘๒๔
เพ็น (ผู้อื่น)	๔๗๘๖	พอง สุทธิพันธ์	๔๘๒๕
เพียด (กระบุง-เครื่องจักสาน)	๔๗๘๖	พื่อนสร้อย, วัด	๔๘๒๕
เพียะ (พิณ)	๔๗๘๗	พื่อน	๔๘๒๖
เพ็ก (หินเครื่องราง)	๔๗๙๒	พื่อนกลายลาย ดุที พื่อนเมืองกลายลาย	๔๘๒๘
เพ็ชรรัตนสงคราม, พระยา	๔๗๙๒	พื่อนกำเบ้อ	๔๘๒๘
แพ	๔๗๙๒	พื่อนกิ่งกะหრა	๔๘๓๐
แพง (รัก, ขอบ, พอใจ)	๔๗๙๕	พื่อนเงี้ยว	๔๘๓๒
แพ่ง (จอกใส่เครื่องดื่ม)	๔๗๙๕	พื่อนเงี้ยวแบบในวัง ในคุ้ม	๔๘๓๒
แพร์, เมือง	๔๗๙๖	พื่อนแง้น	๔๘๓๓
แพร์, จังหวัด	๔๗๙๘	พื่อนเชิง	๔๘๓๕
แพร์คริสเตียน, โรงพยาบาล	๔๘๐๕	พื่อนดาบ	๔๘๔๔
แพรด, หย้า (หย้าแพรก)	๔๘๐๖	พื่อนโต/เต็นโต	๔๘๕๖
แพล์ (เมืองแพร์)	๔๘๐๗	พื่อนโต	๔๘๕๗
แพะ (สัตว์)	๔๘๐๗	พื่อนเทียน	๔๘๕๘
แพะเมืองผี (แหล่งท่องเที่ยว)	๔๘๑๐	พื่อนน้อยไชยา/พื่อนต๋องน่าน	๔๘๕๙

พื่อนปั้นฝ้าย	๔๘๖๑	พีกหม่น, บ่า	๔๙๐๗
พื่อนสี	๔๘๖๒	พึ้งธัมม์ (พึ้งพระธรรมเทศนา)	๔๙๐๘
พื่อนสีเจ้านาย ฝึบ้านฝึเมือง	๔๘๖๒	พึ้งธัมม์พระญาปลาช่อน (ในพึ้งข้อฝน)	๔๙๑๐
พื่อนฝึมด	๔๘๖๒	พาก	๔๙๑๐
พื่อนฝึเมง	๔๘๖๗	พาน (อีเก็ง)	๔๙๑๑
พื่อนฝึมดซอนเมง	๔๘๗๓	พ่า	๔๙๑๒
พื่อนม่านม้วยเชียงตา ดูที่ พื่อนกำเบ้อ	๔๘๗๕	พ่าร้อง (ความเชื่อ)	๔๙๑๓
พื่อนมูเซอ	๔๘๗๕	พ่าฮ่าม, วัด	๔๙๑๓
พื่อนเมืองกลายลาย	๔๘๗๖	พ่าฮ่ามกุมาร, เจ้า	๔๙๑๔
พื่อนยอง	๔๘๘๕	พู่ (พุด, เกรจา)	๔๙๑๖
พื่อนโยคีถวายไฟ	๔๘๘๖	พั้นม่าน (เป็นกบฏจับไล่พม่า)	๔๙๑๖
พื่อนล้างผาม	๔๘๘๖	เพ้าเข้า (พื่อนข้าว)	๔๙๑๘
พื่อนเล็บ/พื่อนแห่ควัวทาน	๔๘๘๗	เพี้ย (เพื่อย, ชายไม้, ชายเพื่อย)	๔๙๑๘
พื่อนสาวไหม	๔๘๙๔	เพ็อง (ฟาง, ฟางข้าว, เพ็อง)	๔๙๑๙
พื่อนทริภุญชัย	๔๙๐๒	เพ็อง, บ่า (มะเพ็อง-พีช)	๔๙๒๑
พื่อนทอก	๔๙๐๒	แพน, บ่า (มะแพน-พีช)	๔๙๒๑
พื่อนทางนกยูง	๔๙๐๓	ไฟ	๔๙๒๒
พื่อนแห่ควัวทาน	๔๙๐๔	ไฟยาม (ตะเกียงที่จุดไว้กับศพ)	๔๙๒๓
พีก, บ่า	๔๙๐๕	ไฟ, บ่า (มะไฟ)	๔๙๒๓
พีกแก้ว, บ่า	๔๙๐๕	ไฟจีน, บ่า (มะไฟจีน)	๔๙๒๓
พีกเข้า, บ่า	๔๙๐๖	ไฟไหม้, หวาน (วานทางจระเข้)	๔๙๒๔